

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2021.gada 19.februārī Nr. 1-5/27

**Valsts ieņēmumu dienesta
ģenerāldirektorei
I.Jaunzemei
vid@vid.gov.lv**

Informācijai:
**Latvijas Republikas finanšu ministram
J. Reiram
pasts@fm.gov.lv**

Par gada ienākuma deklarāciju iesniegšanu

Lielai daļai iedzīvotāju viens no svarīgākajiem valsts pārvaldes pakalpojumiem ir pārmaksātā iedzīvotāju ienākuma nodokļa par attaisnotajiem izdevumiem atmaksa. Šis pakalpojums īpaši nozīmīgs ir mazāk turīgiem iedzīvotājiem, pensionāriem, nepilnām un daudz bērnu ģimenēm, cilvēkiem ar invaliditāti, jo tā ir iespēja “savā maciņā” saņemt papildu naudas līdzekļus. Interesi par šo pakalpojumu apliecina gadu no gada novērotā lielā cilvēku aktivitāte jau pašā marta sākumā steigt iesniegt gada ienākumu deklarāciju.

Nav šaubu, ka Covid – 19 pandēmija cilvēku interesi pēc minētā pakalpojuma nemazinās. Pandēmijas radīto ekonomisko seku rezultātā daļai sabiedrības kā vēl nekad iepriekš jebkurš papildu eiro būs nozīmīgs. Tomēr, kā izskanējis publiskajā telpā¹, Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) klientu apkalpošanas centri saistībā ar Covid – 19 pandēmiju ir slēgti, klienti klātienē ierasties nevar, tādēļ gada ienākuma deklarācijas klātienē iesniegt nebūs iespējams. Cilvēki tiek aicināti to darīt Elektroniskās deklarēšanas sistēmā (turpmāk arī – EDS) vai izmantot šo iespēju trīs gadu laikā.

No vienas puses, ir saprotams VID lēmums slēgt klientu apkalpošanas centrus. Līdzīgi Covid-19 pandēmijas apstākļos ir rīkojušās arī citas valsts iestādes. Tomēr no otras puses, nav pareizi uz nenoteiktu laiku atstāt bez tik nozīmīga pakalpojuma vairākus desmitus tūkstošus² to

¹ Izmāņas gada ienākumu deklarācijas iesniegšanas procesā https://xtv.lv/rigatv24/video/mKrpYIB4G0W-izmainas-gada-ienakumu-deklarācijas-iesniegšanas-procesa?utm_source=portal&utm_medium=middlepage-box&utm_campaign=xtv-selfpromo; Citskovskis: Ja gribam vasaru bez ierobežojumiem, tad ļoti prātīgi ir jāmazina esošie ierobežojumi - Dienas personība ar Veltu Purinu - RīgaTV24 - XTV; LR1, dienas ziņas “Pusdiēna” [Pusdiena / Pusdiena / Latvijas Radio \(ism.lv\)](https://www.pusdiena.lv/)

² Saskaņā ar Finanšu ministrijas apkopoto informāciju 2018.gadā gada ienākumu deklarācijas papīra dokumenta veidā iesniedza 37`165 nodokļu maksātāju. Sk. likumprojekta “Grozījumi likumā “Par nodokļiem un nodevām”” (Nr. 418/Lp13) sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumu (anotāciju), <https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/82E7A5540356941FC225848C004493C8?OpenDocument>

nodokļu maksātāju, kuriem nav ne iespēju, ne prasmju³ iesniegt gada ienākumu deklarāciju ar EDS starpniecību. Šiem nodokļu maksātājiem tāpat kā tiem, kam ir iespējas un prasmes izmantot internetu, ir vienlīdzīgas tiesības iesniegt gada ienākumu deklarāciju jau šī gada martā. To, neskatoties uz Covid – 19 pandēmiju, garantē likuma “Par nodokļiem un nodevām” 15.panta pirmās daļas 3.punkts, kas nosaka, ka nodokļu maksātājam ir tiesības iesniegt nodokļa deklarāciju papīra dokumenta veidā, kā arī Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 2.panta pirmā daļa, kas paredz – ja vien citos likumos nav noteikts citādi, valsts institūcijas nodrošina darbību atbilstoši normatīvajiem aktiem, ievērojot šajā likumā noteikto kārtību, kā arī šādus nosacījumus:

1) pakalpojumus atbilstoši iespējām sniedz attālināti, neierobežojot privātpersonu tiesības un neradot pārmērīgu administratīvo slogu institūcijai;

2) ja pakalpojumus nav iespējams sniegt attālināti, tos sniedz klātienē, nodrošinot nodarbināto un pakalpojumu saņēmēju drošību atbilstoši epidemioloģiskās drošības prasībām un rekomendācijām.

Ievērojot minētajās tiesību normās noteikto, konstatējams, ka Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums neparedz īpašu kārtību gada ienākumu deklarāciju iesniegšanai, proti, ka tā būtu iesniedzama tikai elektroniski, kā to, piemēram, paredz šī likuma 36.pants attiecībā uz Uzņēmumu reģistra pakalpojumiem. Līdz ar to VID ir jāmeklē risinājumi nodokļu maksātāju likuma “Par nodokļiem un nodevām” 15.panta pirmās daļas 3. punktā minēto tiesību īstenošanai, neaprobežojoties ar VID ērtu uzstādījumu par obligātu gada ienākuma deklarāciju iesniegšanu tikai elektroniski. Šāds noteikums neatbilst likumu prasībām.

Ar nožēlu jāatzīst, ka no VID puses neizskan risinājumi, kā šīs tiesības cilvēki var īstenot bez EDS starpniecības. Tāpat šādi risinājumi nav rodami VID tīmekļvietnē4.

Vēlos vērst uzmanību, ka Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums ļauj pakalpojumus sniegt klātienē, ja tos nav iespējams sniegt attālināti, attiecīgi nodrošinot nodarbināto un pakalpojumu saņēmēju drošību atbilstoši epidemioloģiskās drošības prasībām un rekomendācijām. Covid – 19 “pirmā viļņa” apstākļos VID attiecīgus pakalpojumus sniedza, organizējot klientu individuālu pierakstu uz konsultācijām klātienē, organizējot klientu plūsmu klientu apkalpošanas centros un nodrošinot drošu kontaktēšanos. Kāpēc tas nav iespējams šobrīd, ne vien lai ievērotu likuma prasības, bet arī lai nāktu palīgā tiem cilvēkiem, kam internets nav pieejams.

Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 8. panta pirmā daļa nodokļu maksātājam dod tiesības iesniegt gada ienākumu deklarāciju rakstveidā, nosūtot to pa pastu. Bet arī šo tiesību īstenošana visticamāk būs apgrūtinājums cilvēkam. Ja VID klientu apkalpošanas centri nav pieejami, nav brīvi pieejamas deklarācijas veidlapas, kuru iegūšana interneta nelietotājam neapšaubāmi radīs grūtības. Ne visiem ir radi un draugi, kas var palīdzēt šajā jautājumā, kā to uzsver VID vadītāja. Turklāt, cik atbildīgi no valsts puses ir mudināt cilvēkus, kuriem nav pieejas internetam un kuri to nelieto, izveidot EDS kontu ar radu, draugu palīdzību, ja skaidri zināms, ka ar šādu soli cilvēkam tiek uzlikts pienākums visu turpmāko saziņu ar VID nākotnē īstenot tikai elektroniski ar EDS starpniecību? Ar lielu varbūtību var apgalvot, ka šādiem cilvēkiem nākotnē tas radīs ne tikai grūtības, bet nopietnas tiesiskas sekas, jo, ja internetu viņi nelietos tikpat lielā mērā kā līdz šim, tad viņu attiecības ar valsti VID personā būs atkarīgas no trešajām personām. Aicinu VID apsvērt iespēju padarīt pieejamas deklarāciju veidlapas papīra veidā, kā arī pieņemt pa pastu sūtītas deklarācijas, nepieciešamības gadījumā attiecīgi sniedzot palīdzību to aizpildīšanā. Tāpat ir apsverama iespēja ierīkot speciālas kastītes pie klientu apkalpošanas centriem deklarāciju iesniegšanai.

³ Lai arī saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem māsājniecību īpatsvars, kurās pieejams internets 2020. gadā sasniedza 89,7 %, tomēr vienlaikus redzams, ka cilvēkiem vecumā no 55 – 74 gadiem internets ir pieejams tikai 69,6 %, [Iedzīvotāju interneta lietošanas paradumi 2020. gadā | Centrālā statistikas pārvalde \(csb.gov.lv\)](https://www.vid.gov.lv/lv/gada-ienakumu-deklaracija)

⁴ <https://www.vid.gov.lv/lv/gada-ienakumu-deklaracija>

No labas pārvaldības principa viedokļa šī brīža sarežģītā situācija neatbrīvo valsts pārvaldi meklēt risinājumus, kā cilvēkiem nozīmīgos jautājumos sniegt likumā noteikto pakalpojumu arī šajā laikā. Nepiedāvājot efektīvus risinājumus, nav taisnīgi tiem nodokļu maksātājiem, kuriem nav iespēju un prasmju elektroniski iesniegt gada ienākumu deklarāciju, piedāvāt pārmaksātos nodokļu atgūt triju gadu laikā. Ar šādu pieeju pret šiem nodokļu maksātājiem tiek izrādīta nepamatota atšķirīga attieksme un zināmā mērā necieņa iepretim nodokļu maksātājiem, kuriem ir iespējas un prasmes deklarāciju iesniegt EDS.

Līdz 1. martam ir palicis pavisam maz laika, tāpēc aicinu VID nākamās nedēļas laikā rast saprātīgus epidemioloģiskās drošības prasībām atbilstošus risinājumus, kā nodrošināt nodokļu maksātāju tiesības iesniegt gada ienākumu deklarāciju papīra dokumenta veidā ar šī gada 1.martu, kā arī sniegt sabiedrībai skaidri saprotamu informāciju attiecīgajiem risinājumiem.

Ar cieņu

tiesībsargs

J. Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu